

Αλλαγές στην εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων και επιστημόνων της πληροφόρησης: ικανότητες και δεξιότητες που δεσπόζουν στο κατώφλι του 21ου αιώνα

Ιωάννα Ανδρέου

Βιβλιοθηκονόμος

*MSc Πολιτιστική Πολιτική Επικοινωνία και Διοίκηση
Βιβλιοθήκη Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος,
Κολλέγιο Αθηνών-Κολλέγιο Ψυχικού
e-mail: iandre@haef.gr*

Πανωραία Γαϊτάνου

Βιβλιοθηκονόμος MSc

*(Υποψήφια Διδάκτωρ Ιονίου Πανεπιστημίου)
Βιβλιοθήκη Μουσείου Μπενάκη
e-mail: rgaitanou@ionio.gr, gaitanou@benaki.gr*

Περίληψη

Οι δεξιότητες και οι ικανότητες που αναπτύσσει ο σύγχρονος βιβλιοθηκονόμος - επιστήμονας της πληροφόρησης διαμορφώνονται σταδιακά μέσα από μια συνεχή διαδικασία μάθησης. Το εκπαιδευτικό υπόβαθρο ορίζει και καθορίζει την επαγγελματική του κατάρτιση και υπόσταση, αλλά η προσωπική βούληση για δια βίου μάθηση και η συνεχής επιζήτηση της απόκτησης της γνώσης θεμελιώνουν και ενδυναμώνουν την ισχύ και την καθιέρωση του επαγγέλματός του. Το παρόν άρθρο δίνει μια σύντομη εικόνα για τις τελευταίες εξελίξεις σχετικά με την εκπαίδευση των Ελλήνων βιβλιοθηκονόμων και παρουσιάζει αναλυτικά το εύρος των δεξιοτήτων που ο σύγχρονος επιστήμονας της πληροφόρησης καλείται να αναπτύξει, ώστε να μπορεί να αντεπεξέλθει στις γενικότερες τεχνολογικές και κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις, προς όφελος των τελικών χρηστών.

1. Εισαγωγή

Η δυναμική εισβολή της τεχνολογίας και του διαδικτύου επέφερε ποικίλες μεταβολές στις υπηρεσίες πληροφόρησης αλλά και στο χώρο των βιβλιοθηκών, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ενός νέου πληροφοριακού «γίγνεσθαι». Η διεύθυνση της ψηφιακής πραγματικότητας στην καθημερινή μας ζωή είναι πλέον αναμφισβήτητο γεγονός, όπου αυτό που την χαρακτηρίζει είναι η ρευστότητα της ίδιας της πληροφορίας, η οποία οδηγεί σε διαρκή μετασχηματισμό του παραγόμενου έργου της πληροφόρησης, καθώς επίσης και στη διαμόρφωση νέων τάσεων, νέων ορίων, νέων προτύπων για το επάγγελμα του επιστήμονα της πληροφόρησης.

Εκ παραλλήλου, εκτός από τον επαναπροσδιορισμό της υπόστασης των βιβλιοθηκών κρίνεται αναγκαία και η επανεξέταση του ρόλου των βιβλιοθηκονόμων και επιστημόνων πληροφόρησης γενικότερα. Ο βιβλιοθηκονόμος οφείλει να αναπτύσσει διαρκώς νέες δεξιότητες, ώστε να μπορεί να αντιμετωπίζει τις νέες προκλήσεις με επάρκεια και συνέπεια. Τα θεμελιώδη και ουσιαστικά εφόδια, όπως είναι αναμενόμενο, ο βιβλιοθηκονόμος τα αντλεί κατά τη διάρκεια της φοίτησής του σε ένα Ίδρυμα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ωστόσο αυτό που θα πρέπει κυρίως να τονιστεί και να επισημανθεί είναι ότι η εκπαίδευση και επιμόρφωση του επιστήμονα της πληροφόρησης είναι σύνθετη και πολύπλοκη διαδικασία, η οποία λόγω της φύσης του επαγγέλματος δεν είναι δυνατόν να σταματά ακόμα και μετά την περάτωση των σπουδών του.

2. Λόγοι και παράγοντες που επηρεάζουν το εκπαιδευτικό και το επαγγελματικό τοπίο της βιβλιοθηκονομίας

Ο πολυσχηματικός ρόλος του βιβλιοθηκονόμου υποδεικνύει τις πολύπλευρες λειτουργίες του, ένεκα του πολυπολιτισμικού και πολύγλωσσου περιεχομένου της επιστήμης του.

Λειτουργώντας πάντοτε με γνώμονα την επίτευξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης των ανθρώπων, επενδύει όχι στο προσωπικό του συμφέρον, αλλά κυρίως στο κοινωνικό σύνολο.

Με την αλλαγή του αιώνα, οι βιβλιοθηκονόμοι και επιστήμονες της πληροφόρησης ήρθαν αντιμέτωποι με σημαντικές μεταβολές, οι οποίες οφείλονται στον εν γένει παγκόσμιο ανταγωνισμό, στις σύγχρονες τεχνολογικές τάσεις και στα νέα μοντέλα αξιολόγησης της παραγωγικότητας, τόσο της γνώσης όσο και των υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, αδιαμφισβήτητη και καταλυτική είναι η μετάβαση από το έντυπο μέσο στο ηλεκτρονικό, ως κυρίαρχη μορφή πληροφορίας, ενώ παράλληλα η αυξανόμενη ανάγκη για αξιολόγηση των πηγών, των υπηρεσιών και η δημιουργία δεικτών αποτίμησης μονοπωλεί το ενδιαφέρον των βιβλιοθηκονόμων. Επιπλέον ο νέος τρόπος οργάνωσης της εργασίας, της επικοινωνίας και της εκπαίδευσης μέσω νέων τεχνολογικών διόδων προσδίδει νέες σύγχρονες προοπτικές, καθώς οι αυξανόμενες και απαιτητικές προσδοκίες των χρηστών χρήζουν αντιμετώπισης. Επιπροσθέτως η ανάγκη του βιβλιοθηκονόμου για εκ νέου κατάρτιση οδηγεί στην επαγγελματική εγρήγορση, καταξίωση, στο συναγωνισμό, κυρίως όταν οι βιβλιοθηκονόμοι έχουν αρωγούς κοινοτικά προγράμματα που προωθούν την οικονομική ανάπτυξη και την παγκόσμια συμμετοχικότητα, προάγοντας παράλληλα την πολιτισμική πολυμορφία.

Οι αλλαγές πρέπει να θεωρούνται προκλήσεις και όχι καταναγκαστικές διαδικασίες που να οδηγούν κάθε φορά στην αλλαγή, βελτίωση και ανανέωση της στρατηγικής αντιμετώπισης των βιβλιοθηκονομικών θεμάτων.

3. Η εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων στην Ελλάδα

3.1 Σχολές Βιβλιοθηκονομίας - Διαμόρφωση προγράμματος σπουδών

Στην Ελλάδα η επιστήμη της πληροφόρησης - επικρατέστερα σε μας βιβλιοθηκονομία - άρχισε να αναδεικνύεται περισσότερο ως επιστημονικός κλάδος, να κερδίζει πρόσφορο έδαφος και να τυγχάνει της εκτίμησης των υποψήφιων φοιτητών της κυρίως την τελευταία δεκαετία. Ενδεικτικό μάλιστα είναι το γεγονός, σύμφωνα με παλαιότερες έρευνες, ότι ο συγκεκριμένος κλάδος έλκυε κυρίως άτομα μεγάλης ηλικίας, ενώ για τους νεότερους φοιτητές δεν αποτελούσε την πρώτη τους επιλογή. Παρ' όλα αυτά, τα τελευταία χρόνια με την εισαγωγή των νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων, των νέων ερευνητικών κατευθύνσεων και τη δημιουργία καθοριστικών κινήτρων και προκλήσεων, διαφαίνεται ότι ο τομέας της πληροφόρησης προσελκύει όλο και περισσότερους υποψήφιους φοιτητές.

Ως γνωστό, στην Ελλάδα λειτουργούν 3 σχολές βιβλιοθηκονομίας, 2 ΑΤΕΙ σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη με τον τίτλο «Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης» και το Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Και οι τρεις σχολές επιδιώκουν την άρτια θεωρητική και πρακτική κατάρτιση των φοιτητών τους σε θέματα που αφορούν το σύνολο του περιεχομένου της βιβλιοθηκονομικής επιστήμης, με την παροχή τόσο εξειδικευμένων κατευθύνσεων, όσο και γενικών γνώσεων παιδείας με σκοπό τη δυναμικότερη στελέχωση των βιβλιοθηκών και των κέντρων πληροφόρησης.

Αρχικά θα αναφερθούν εν συντομία μερικά ιστορικά στοιχεία. Η σχολή βιβλιοθηκονομίας στην Αθήνα ιδρύθηκε το 1977 και εντάχθηκε στην Ανωτέρα Σχολή Στελεχών Επιχειρήσεων (ΑΣΣΕ) του ΚΑΤΕΕ Αθήνας, ενώ από το 1983 ανήκει στη Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας (ΣΔΟ) του ΤΕΙ Αθήνας. Το 2003 μετονομάστηκε σε Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης. Αντίστοιχα το Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας στη Θεσσαλονίκη ιδρύθηκε το 1984. Και τα δύο τμήματα, για την καλύτερη λειτουργία τους, χωρίζουν τα μαθήματά τους σε δύο τομείς: τον τομέα μαθημάτων ειδίκευσης και τεχνολογικών πληροφόρησης, και τον τομέα μαθημάτων γενικής παιδείας. Η μετονομασία μάλιστα της σχολής σε Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης μαρτυρεί τη μετάβαση σε μια νέα εποχή για τη σχολή, όπου διαπιστώνεται η ανάγκη για την εξέλιξη και αναβάθμιση της εν λόγω επιστήμης, σύμφωνα με τις γενικότερες τεχνολογικές και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Επιπλέον παρατηρούμε ότι το πρόγραμμα σπουδών της σχολής της Αθήνας μεταβάλλεται σε μεγάλο βαθμό. Αυτό φαίνεται από την ενσωμάτωση και την προώθηση μαθημάτων που αφορούν στις νέες

τεχνολογίες, παράλληλα και συμπληρωματικά με τα μαθήματα γενικής παιδείας και τα μαθήματα ειδικότητας. Σημειώνονται ενδεικτικά μερικά από τα μαθήματα αυτά: Ανάλυση και σχεδιασμός συστημάτων πληροφόρησης, Ψηφιακές βιβλιοθήκες, Εφαρμογές στον Παγκόσμιο Ιστό, Πρότυπα κωδικοποίησης πληροφοριών, Διαχείριση γνώσης κ.λπ. Κατά συνέπεια η αναβάθμιση των τμημάτων και κατ' επέκταση η σύνδεση της βιβλιοθηκονομίας με άλλα επιστημονικά πεδία, δίνουν ώθηση στην προσπάθεια της αναδιαμόρφωσης της ταυτότητας των τμημάτων και της προσαρμογής τους στη γενικότερη πληροφοριακή δίνη.

Εκ παραλλήλου το Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο άρχισε να λειτουργεί το ακαδημαϊκό έτος 1993-1994. Συμπορεύεται ουσιαστικά με τα δύο τμήματα των ΑΤΕΙ, αναπτύσσοντας παράλληλα και ένα δεύτερο συναφή κλάδο πέρα από τη βιβλιοθηκονομία, την επιστήμη της Αρχειονομίας. Στόχος του είναι η γενική κατάρτιση των φοιτητών του σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με τη θεωρία του βιβλίου, των αρχειακών τεκμηρίων, των αντικειμένων μουσειακής αξίας και γενικά της πληροφορίας και των πληροφοριακών συνόλων, καθώς και τη δημιουργία, οργάνωση, διαχείριση και αξιοποίηση συλλογών βιβλιακού, αρχειακού ή άλλης μορφής υλικού και πληροφοριών.

3.2 Σχολές Βιβλιοθηκονομίας-Μεταπτυχιακό επίπεδο

Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί η δυνατότητα στους απόφοιτους αυτών των τμημάτων να συνεχίσουν τις σπουδές τους, αποκτώντας μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης. Το Ιόνιο Πανεπιστήμιο προσφέρει μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών στην «Επιστήμη της Πληροφορίας» σε δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη πραγματοποιείται σε σύμπραξη με το ΤΕΙ Αθήνας με τον τίτλο "Διοίκηση και Οργάνωση Βιβλιοθηκών με έμφαση στις Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας", ενώ η δεύτερη, με τον τίτλο "Υπηρεσίες Πληροφόρησης σε Ψηφιακό Περιβάλλον", οργανώνεται με την αποκλειστική ευθύνη του Ιονίου Πανεπιστημίου. Το πρόγραμμα σπουδών του μεταπτυχιακού προσφέρει πολλές εξειδικευμένες γνώσεις σε διάφορους τομείς. Βέβαια καθώς ο χρόνος διάρκειας του συγκεκριμένου προγράμματος αντιστοιχεί σε 3 διδακτικά εξάμηνα, συμπεριλαμβανομένης και της εκπόνησης μεταπτυχιακής διατριβής, θα λέγαμε ότι το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό δεν είναι σε θέση να καλύψει εκτενέστατα όλους τους επιμέρους τομείς. Επιπλέον θα ήταν ευχής έργον η δημιουργία περισσότερων κατευθύνσεων για πιο εξειδικευμένες σπουδές, π.χ. τη μουσική βιβλιοθηκονομία ή τη βιβλιοθηκονομία σε σχέση με τις τέχνες ή ακόμα την ιατρική βιβλιοθηκονομία, για κάποιους που θα ενδιαφέρονταν να εντρυφήσουν σε ιδιαίτερες πτυχές εφαρμογών της βιβλιοθηκονομίας και σε συγκεκριμένους τομείς. Και βέβαια όλες αυτές οι κατευθύνσεις να εντάσσονται πάντοτε μέσα στα πλαίσια της νέας ψηφιακής εποχής, όπου το ζητούμενο είναι ο τρόπος διαχείρισης της πληροφορίας, ανεξαρτήτως της εξέλιξης του μέσου που την περιβάλλει.

Με την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, οι φοιτητές που ενδιαφέρονται να συνεχίσουν τις ερευνητικές τους αναζητήσεις μέσα στον κόσμο της γνώσης, έχουν πλέον τη δυνατότητα να εκπονήσουν διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) προσφέρει μία θέση σε όσους απόφοιτους της βιβλιοθηκονομίας ενδιαφέρονται να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Μέχρι πριν μερικά χρόνια η θέση αυτή ίσχυε για πανεπιστήμια του εξωτερικού, τα οποία και μπορούσαν να προτείνουν οι ίδιοι οι απόφοιτοι. Εδώ και λίγο καιρό η θέση αυτή έχει μετατραπεί σε υποτροφία του εσωτερικού, γεγονός που συνηγορεί στο ότι η βιβλιοθηκονομία στην Ελλάδα έχει πλέον ωριμάσει ως επιστήμη και ότι το επίπεδο σπουδών που προσφέρουν τα συγκεκριμένα μεταπτυχιακά προγράμματα του Ιονίου Πανεπιστημίου αγγίζουν ένα πολύ ικανοποιητικό επίπεδο, σε βαθμό που να είναι άξια να ανταγωνιστούν και να συναγωνιστούν την παρεχόμενη βιβλιοθηκονομική εκπαίδευση από αντίστοιχα ξένα πανεπιστήμια.

Συνεπώς η βιβλιοθηκονομία είναι μια ενεργή, ζώσα, ζωντανή, δυναμική επιστήμη καταλαμβάνοντας βαθμιαία αξιοπρεπή και αξιόπιστη θέση μέσα στην ελληνική εκπαιδευτική και επιστημονική πραγματικότητα.

4. Μάθηση και επιμόρφωση μέσα από τον εργασιακό τομέα

Ο εργασιακός τομέας επηρεάζει κατά πολύ τη συμπεριφορά του ατόμου και επιπλέον επιδρά αποφασιστικά στη διαδικασία επιμόρφωσης και εκπαίδευσής του. Μέσα από την καθημερινή «τριβή» και την εκτέλεση των καθηκόντων, ο βιβλιοθηκονόμος έρχεται διαρκώς σε επαφή με πρακτικά ζητήματα που αφορούν στην εφαρμογή των βιβλιοθηκονομικών προτύπων, στη διαχείριση διαφόρων υπηρεσιών πληροφόρησης κ.λπ. Καλείται λοιπόν ουσιαστικά να αντεπεξέλθει με επάρκεια και υπευθυνότητα σε καθημερινά ζητήματα και να κάνει πράξη τις γνώσεις που έχει ήδη αποκομίσει στα προηγούμενα στάδια της εκπαίδευσής του, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Βέβαια αυτό το οποίο θα πρέπει να έχουμε κατά νου, είναι ότι ο εργασιακός χώρος αποτελεί το μεγαλύτερο «σχολείο» για την απόκτηση των διαφόρων δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Η ανάγκη της αντιμετώπισης των διαφόρων βιβλιοθηκονομικών θεμάτων σε πραγματικές καταστάσεις, οδηγεί στο να αποκομίζει ο επιστήμονας της πληροφόρησης σημαντικότερους καρπούς γνώσης και σημαντική εμπειρία, χαρακτηριστικά που του αποδίδουν κύρος και αξιοπιστία.

Επιπρόσθετα η διαρκής εισαγωγή νέων στοιχείων και νέων πρωτοποριακών μοντέλων στο χώρο των βιβλιοθηκών δεν είναι κάτι που θα πρέπει να τρομάζει τους επαγγελματίες της πληροφόρησης. Αντιθέτως θα πρέπει να λαμβάνεται ως νέα πρόκληση, ως μοναδική πραγματικά ευκαιρία για την αποκόμιση νέων εφοδίων. Ο βιβλιοθηκονόμος οφείλει, με κριτική πάντοτε στάση, να αξιολογεί κάθε νέα αλλαγή ή εξέλιξη στο χώρο των βιβλιοθηκών και να υποβάλλει τον εαυτό του στη διαδικασία συνεχούς επιμόρφωσής του.

5. Ανάγκη για δια βίου μάθηση

Το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου είναι αρκετά ευμετάβλητο και υφίσταται διαρκώς αλλαγές, από την άποψη ότι κινείται πάντοτε στα πλαίσια ενός δυναμικού και παράλληλα ρευστού περιβάλλοντος πληροφόρησης. Δεδομένων μάλιστα των διαρκών εξελίξεων διαπιστώνεται η ανάγκη για δια βίου μάθηση και συνεχή επιμόρφωση. Η ανάγκη αυτή θα πρέπει να επιζητάται ενσυνείδητα και εκούσια από τον ίδιο τον βιβλιοθηκονόμο, με απώτερο σκοπό την προσαρμογή του στις ραγδαίες εξελίξεις που επιδέχεται το επιστημονικό του περιβάλλον. Αυτό είναι δυνατόν να επιτευχθεί με σεμινάρια, με συμμετοχή σε συνέδρια, με προσωπική έρευνα και μελέτη των νέων δεδομένων, με συμμετοχή σε ομάδες εργασίας και έρευνας.

Όσον αφορά στα σεμινάρια, ήδη έχουν ξεκινήσει να πραγματοποιούνται πάρα πολλά σε συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (ΕΕΒΕΠ), η θεματολογία των οποίων ποικίλλει και γίνεται σε συνεργασία με εξαιρετους συναδέλφους, προσεγγίζοντας σύγχρονα θέματα που άπτονται κυρίως των νέων τεχνολογιών και πρακτικών. Εντούτοις, μια καλή πρόταση θα ήταν να αρχίσουν να διοργανώνονται ορισμένα σεμινάρια τόσο από τις σχολές βιβλιοθηκονομίας όσο και από το ίδιο το ΥΠΕΠΘ, σε συνεργασία με την Ένωση και τις προαναφερόμενες σχολές.

6. Ο βιβλιοθηκονόμος του εικοστού πρώτου αιώνα: βασικά συστατικά

Η βαθμιαία διαμόρφωση του βιβλιοθηκονομικού τοπίου και η νέα θεώρηση των βιβλιοθηκονομικών θεμάτων αντικατοπτρίζονται μέσα από τους σύγχρονους προβληματισμούς του επιστήμονα της πληροφόρησης, που αναζητά κάθε φορά τα εργαλεία για την επαγγελματική του θωράκιση. Ο βιβλιοθηκονόμος είναι ένα αμάλγαμα από γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες, προσδοκίες, ενδιαφέροντα που δομούν συνολικά την υπόστασή του. Τα βασικά συστατικά στοιχεία, τα οποία τον προσδιορίζουν και τον οριοθετούν, είναι:

1. *τα προσωπικά προσόντα*, τα οποία αποκτώνται με την κατάλληλη κατάρτιση μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της πρακτικής εμπειρίας και τα οποία βασίζονται στο εξερευνητικό πνεύμα και διάθεση,

2. *τα προτερήματα*, οι αρετές, η προσωπική κλίση, το ταλέντο, η προσωπικότητα κάθε βιβλιοθηκονόμου που τον καθιστούν μοναδικό και ξεχωριστό και αποτελούν ταυτόχρονα την κινητήριου δύναμη για την επαγγελματική του διαμόρφωση,
3. *η ικανότητα αξιοποίησης της πληροφορίας*, αφού ο βιβλιοθηκονόμος είναι αυτός που τη διαχειρίζεται και τη διακινεί στους τελικούς χρήστες, υποστηρίζοντας με αυτόν τον τρόπο την πληροφόρηση προς όφελος του κοινού, καθώς η ίδια αποτελεί τη γραμμή της ζωής της βιβλιοθήκης,
4. *η δυνατότητα προσφοράς υπηρεσιών πληροφόρησης*, η οποία είναι μια πρόκληση για τον βιβλιοθηκονόμο, καθώς πρέπει είτε εκ των προτέρων να προβλέψει, είτε επιτόπου να κατανοήσει τις ανάγκες των χρηστών. Για το λόγο αυτό, η επικοινωνία μεταξύ βιβλιοθηκονόμου και κοινού είναι μια ενδιαφέρουσα διαδικασία, αλλά ταυτόχρονα και μια ευκαιρία για αυτοαξιολόγηση και αυτοβελτίωση.

Στις αρχές του 21ου αιώνα διαπιστώνουμε ότι οι γρήγοροι ρυθμοί της ανάπτυξης του κλάδου, η εμφάνιση τεχνολογικών καινοτομιών, ο εκρηκτικός όγκος πληροφοριών, όπως και ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου, τόσο των βιβλιοθηκών όσο και των βιβλιοθηκονόμων, προσέδωσε νέα, διαφορετική υφή στα προαναφερόμενα βασικά συστατικά στοιχεία.

1. *Τα προσωπικά προσόντα* εμπλουτίζονται, ώστε να μπορέσει ο βιβλιοθηκονόμος να ανταποκριθεί στις αλλαγές του μέλλοντος και να επιτύχει τη μέγιστη αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων στο χώρο των βιβλιοθηκών.
2. *Επιπρόσθετες αρετές*, όπως η ευελιξία, η προσαρμοστικότητα, η δίψα και το ενδιαφέρον για μάθηση, η υπομονή, καθιστούν τον βιβλιοθηκονόμο ικανό να επιβιώσει μέσα στην αρένα της ανταγωνιστικότητας.
3. *Η διαχείριση της χαοτικής πληροφορίας* παραμένει στα χέρια των βιβλιοθηκονόμων, οι οποίοι καταφέρνουν να γεφυρώσουν το κενό και το χάσμα μεταξύ της πληροφορίας και του χρήστη. Συνεπώς επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι, παρ' όλο που η πρόσβαση στην πληροφορία είναι πιο εύκολη στην εποχή μας λόγω του διαδικτύου, ωστόσο μόνο οι βιβλιοθηκονόμοι μπορούν να κρατήσουν τα ηνία μέσα στην κοινωνία της πληροφορίας προς όφελος των χρηστών.
4. *Η παροχή υπηρεσιών προς το κοινό* έχει μετατραπεί από παθητική πρόνοια σε ενεργητική διαδικασία πληροφόρησης, μέσω των πρωτοβουλιών και της διορατικότητας των βιβλιοθηκονόμων.

Ο προικισμένος με δεξιότητες, γνώσεις και εμπειρίες βιβλιοθηκονόμος είναι ικανός και προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις και τις αλλαγές και να αναχθεί σε επιστήμονα της πληροφόρησης με την καθεαυτή έννοια. Η μετάβαση από τον επιθυμητά ικανό στον εξειδικευμένο βιβλιοθηκονόμο απαιτεί σκληρή δουλειά και αρκετό χρόνο, αλλά το ταξίδι είναι η ανταμοιβή και η επιβράβευση.

7. Οι ικανότητες των βιβλιοθηκονόμων

Η *ικανότητα* είναι η δυνατότητα που έχει κάποιος, ώστε να πετυχαίνει και να υλοποιεί μια ενέργεια. Είναι ο βαθμός στον οποίον κάποιος κατορθώνει να φέρει εις πέρας μια δράση. Κάτω από αυτό το πρίσμα ο βιβλιοθηκονόμος οφείλει να έχει:

- την ικανότητα να προσαρμόζεται στις αλλαγές. Η εξέλιξη των πραγμάτων, ιδιαίτερα στον τομέα της τεχνολογίας, απαιτεί την άμεση αποδοχή, εξοικείωση, αφομοίωση και υιοθέτησή τους για την προσφορά καλύτερων υπηρεσιών, αλλά και για καλύτερες επαγγελματικές αποδόσεις,
- σχετική οικειότητα με τα διαδικτυακά μέσα. Στη σημερινή εποχή ο βιβλιοθηκονόμος δουλεύει στο διαδίκτυο, με το διαδίκτυο. Για το λόγο αυτό οφείλει να χειρίζεται ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, online καταλόγους, μηχανές αναζήτησης, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και να διαθέτει διαδικτυακές επιδεξιότητες,
- την ικανότητα ελέγχου και εποπτείας των νέων τεχνολογιών. Ο βιβλιοθηκονόμος πολλές φορές γίνεται και ένας μικρός τεχνικός, ο επιδιορθωτής των μηχανημάτων που υπάρχουν μέσα στη βιβλιοθήκη όπως φαξ, φωτοτυπικά μηχανήματα, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, σαρωτές, εκτυπωτές. Η άμεση αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων βελτιώνει την εξυπηρέτηση και την παροχή υπηρεσιών,

- την ικανότητα να συμβαδίζει με τη νέα νοοτροπία της τεχνολογίας και να την ενσωματώνει στο χώρο της βιβλιοθηκονομίας. Το Web 2.0 με τα Blogs, Wikis, Social networks, είναι μερικά από τα νέα δεδομένα που έχουν μπει στη ζωή μας αλλά και στην καθημερινή πρακτική της επιστήμης της πληροφόρησης. Η χρήση τους μέσα στο χώρο των βιβλιοθηκών κρίνεται πλέον απαραίτητη και χρηστική,
- την ικανότητα διαχείρισης και διεκπεραίωσης προγραμμάτων. Η ανάληψη έργων απαιτεί την οργανωτική και επικοινωνιακή ικανότητα του βιβλιοθηκονόμου για την επίτευξή τους,
- την ικανότητα να αξιολογεί τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης. Η επανεξέταση και ο επαναπροσδιορισμός των υπηρεσιών είναι μια καταλυτική διαδικασία που φανερώνει τη δυνατότητα του βιβλιοθηκονόμου να προβλέπει και να σχεδιάζει υπηρεσίες ανταποκρινόμενες στις ανάγκες των χρηστών,
- την ικανότητα σύγκρισης τεχνολογικών επιτευγμάτων. Μέρος των καθηκόντων των βιβλιοθηκονόμων είναι να μπορούν να επιλέγουν το καταλληλότερο μηχάνημα που να αρμόζει σε μια συγκεκριμένη εργασία, όπως για παράδειγμα ένα αυτοματοποιημένο βιβλιοθηκονομικό σύστημα. Για το λόγο αυτό ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να γνωρίζει τις απαιτήσεις και τις ανάγκες κάθε εγχειρήματος της βιβλιοθήκης για να καταφεύγει στην αγορά ενός μηχανήματος, που να ανταποκρίνεται μακροπρόθεσμα και ρεαλιστικά στις προσδοκίες του,
- την ικανότητα να θέτει και να οριοθετεί το target group που θέλει να εξυπηρετήσει. Η ανάλυση αναγκών των χρηστών είναι απαραίτητη για τη δημιουργία μιας σταθερής γραμμής πλεύσης της βιβλιοθήκης. Η δυσκολία έγκειται στο να βρεθεί η χρυσή τομή, ώστε να μπορούν να ικανοποιηθούν οι ανάγκες αν όχι όλων, των περισσότερων χρηστών,
- την ικανότητα της πειθούς. Οι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να είναι σε θέση να υποστηρίζουν με πειστικά επιχειρήματα μια ιδέα, μια πολιτική, μια στρατηγική στη διοίκηση ή ακόμα και στους χρήστες. Η αριστοτεχνία του βιβλιοθηκονόμου διαφαίνεται από την ικανότητά του να διεκπεραιώνει μια τέτοια ενέργεια με ευχάριστο, ελκυστικό και ανώδυνο τρόπο.

8. Οι δεξιότητες των βιβλιοθηκονόμων

Η *δεξιότητα* είναι η ικανότητα επίτευξης και διεκπεραίωσης συγκεκριμένης δυσκολίας έργου. Είναι η επιδεξιότητα, η γνώση της άριστης τεχνικής για την ολοκλήρωση μιας εργασίας.

- Επαγγελματικές δεξιότητες. Οι εν λόγω δεξιότητες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα προσόντων που οριοθετούν την αξιοσύνη του βιβλιοθηκονόμου. Ως εκ τούτου, ο βιβλιοθηκονόμος θα πρέπει να χαράζει την πολιτική οργάνωσης και διοίκησης της βιβλιοθήκης και να είναι ενεργό μέλος της συμβουλευτικής και διοικητικής ομάδας του οργανισμού στον οποίον ανήκει. Να ελέγχει τη ροή της διαθεσιμότητας της πληροφορίας, να αναλύει και να ανασυνθέτει το περιεχόμενό της και να αξιολογεί τη χρηστικότητά της, έχοντας γνώση των εγκυρότερων εγχειριδίων και επιστημονικών εργαλείων κάθε επιστημονικού κλάδου. Επιπροσθέτως θα πρέπει να αναπτύσσει προσβάσιμες υπηρεσίες, οι οποίες να ευθυγραμμίζονται με το πολιτικό πλάνο του οργανισμού στον οποίον ανήκει, καλύπτοντας ταυτόχρονα και τις ανάγκες του κοινού.
- Προσωπικές δεξιότητες. Οι συγκεκριμένες δεξιότητες αφορούν στις αξίες που διέπουν τον βιβλιοθηκονόμο και τον καθιστούν ικανό και επικοινωνιακό επαγγελματία. Χαρακτηριστικά παρατηρούμε ότι ο βιβλιοθηκονόμος αναζητά την τελειότητα, θέτει προτεραιότητες και εστιάζει σε αυτές, ψάχνει για νέες ευκαιρίες, προκλήσεις, συνεργασίες, αναγνωρίζει το επαγγελματικό δίκτυο, αλλά αποδέχεται και την ατομική δουλειά, είναι θετικά διακείμενος στις νέες τεχνολογίες, αφοσιώνεται στη δια βίου εκπαίδευσή του, ενεργεί και συνεργάζεται με γνώμονα το ομαδικό και κοινωνικό συμφέρον.
- Τεχνικές δεξιότητες. Οι δεξιότητες αυτές υπόκεινται στη δεξιοτεχνία του βιβλιοθηκονόμου να μπορεί να χρησιμοποιεί την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή για να μπορεί να αποκτά, να οργανώνει και να διακινεί την πληροφορία. Επιπλέον οφείλει να παρακολουθεί τις τεχνολογικές καινοτομίες που επηρεάζουν την εξέλιξη του επαγγέλματος και να υιοθετεί τις νέες πρακτικές και τα νέα μοντέλα, ώστε να

ικανοποιεί τις ανάγκες του κοινού αλλά και να είναι ανταγωνίσσιμος μέσα στον κόσμο της Κοινωνίας της Πληροφορίας, της ψηφιοποίησης, της επικοινωνίας, των Web 2.0 υπηρεσιών.

- Επικοινωνιακές δεξιότητες. Η προσωπική επικοινωνία του χρήστη με τον βιβλιοθηκονόμο είναι, εκτός των άλλων, μια ανθρώπινη διαδικασία που εδραιώνει καλύτερες και μακροπρόθεσμες σχέσεις και αναπτύσσει αισθήματα εμπιστοσύνης. Η εξυπηρέτηση που καλείται να προσφέρει ο βιβλιοθηκονόμος, η επίλυση αποριών, η παροχή συμβουλών κ.λπ. δεν είναι απλά εκτέλεση ενός καθήκοντος, αλλά η ανθρώπινη ευθιξία. Ακόμα και μέσω ενός «Εικονικού Γραφείου Πληροφοριών» (Virtual Reference Desk) ή της υπηρεσίας «Ρώτησε ένα Βιβλιοθηκονόμο» (Ask a Librarian) διαφαίνεται η ανθρώπινη πλευρά και πρόθεση του βιβλιοθηκονόμου για εκούσια προσφορά.
- Παιδαγωγικές δεξιότητες. Η βιβλιοθήκη είναι ένα πληροφοριακό και εκπαιδευτικό κέντρο που παροτρύνει την ψυχαγωγία και πολύ περισσότερο την ανάγνωση, τη δια βίου μάθηση, το δημιουργικό διάβασμα. Ο βιβλιοθηκονόμος, ως αδιάλειπτος υποστηρικτής του δικαιώματος κάθε ανθρώπου στην πρόσβαση προς τη γνώση, την πνευματική καλλιέργεια και την πληροφορία πρέπει να κατέχει και παιδαγωγικές δεξιότητες για την άρτια οργάνωση και διεξαγωγή εκδηλώσεων, ομιλιών, σεμιναρίων, κύκλων μαθημάτων, εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η πληροφοριακή παιδεία και η εκπαίδευση χρηστών για την απόκτηση πληροφοριακών και τεχνικών δεξιοτήτων εναποτίθεται στην ικανότητα ανάπτυξης στρατηγικής και σχεδιασμού επιμορφωτικών σεμιναρίων εντός και εκτός των ορίων της βιβλιοθήκης από τους βιβλιοθηκονόμους.
- Δεξιότητες μάρκετινγκ. Οι βιβλιοθηκονόμοι καλούνται να υλοποιήσουν ένα βασικό στόχο: τη δια βίου χρήση της βιβλιοθήκης από όλους. Αυτό μπορεί να υλοποιηθεί μέσα από συγκεκριμένες δεξιότητες, οι οποίες αφορούν στον τρόπο προβολής και διαφήμισης των σκοπών και στόχων της βιβλιοθήκης. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει οι βιβλιοθηκονόμοι να κοινοποιούν και να γνωστοποιούν τη δράση τους. Να ετοιμάζουν ενημερωτικά έντυπα, να ανακοινώνουν τις δραστηριότητες, τα εγχειρήματα, τις υπηρεσίες τους, να επισκέπτονται άλλους φορείς, να οργανώνουν ξεναγήσεις στους χώρους της βιβλιοθήκης, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι μπορούν να συνεισφέρουν στο κοινωνικό σύνολο. Επιπλέον οι δεξιότητες του βιβλιοθηκονόμου επεκτείνονται και στον ψηφιακό κόσμο, καθώς μπορούν να μετατρέψουν την ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης σε συνδυαστικό κρίκο, σε μέσο επικοινωνίας και ενημέρωσης με το κοινό τους, προωθώντας αγαθά και υπηρεσίες.
- Δεξιότητες ηγεσίας. Η καθοδήγηση και ο συντονισμός των ανθρώπων, των ενεργειών και εργασιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία μιας ομάδας και την επίλυση προβλημάτων. Ο ηγετικός ρόλος του βιβλιοθηκονόμου είναι καταλυτικός, όταν κατορθώνει να εμπνέει ομαδικό πνεύμα, αλτρουισμό, συναγωνισμό, σύμπλευση, ελευθερία, δημιουργικότητα, σιγουριά, αμοιβαίο σεβασμό και εμπιστοσύνη στους συνεργάτες του.
- Πολιτικές δεξιότητες. Οι πολιτικές και πολιτειακές εξελίξεις που επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα το χώρο των βιβλιοθηκών πρέπει να γίνονται καθόλα αντιληπτές από τους βιβλιοθηκονόμους, οι οποίοι αμερόληπτα διεκδικούν τη θεσμική αναγνώριση και καθιέρωση. Οι διπλωματικές δεξιότητες βοηθούν στην εξασφάλιση της σύμπνοιας με την εκάστοτε κυβέρνηση και την κοινή τους δράση για την επίτευξη εθνικών και διεθνών στόχων. Επίσης οι πρακτικές στρατηγικές πειθούς βοηθούν στη διασφάλιση χρηματοδοτήσεων, καθιστώντας τον βιβλιοθηκονόμο ικανό να προωθεί τα βιβλιοθηκονομικά συμφέροντα. Η άσκηση πίεσης σε καίριες στιγμές καθιερώνει τον βιβλιοθηκονόμο ως αντάξιο των επαγγελματιών του διεκδικήσεων και ιδεολογικών του πεποιθήσεων προς όφελος του κλάδου.
- Οικονομικές δεξιότητες. Οι οικονομικές δεξιότητες δεν παραπέμπουν μόνο στο κομμάτι της διαχείρισης του γενικού προϋπολογισμού της βιβλιοθήκης, αλλά και σε ζητήματα απόσπασης χρηματοδότησης. Ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να είναι διορατικός και να εκτιμά επικείμενες ευκαιρίες που του επιτρέπουν την οικονομική ενίσχυση της βιβλιοθήκης. Μελετώντας διεξοδικά ανακοινώσεις τέτοιου τύπου πρέπει να έχει την αριστοτεχνία να συντάσσει ολοκληρωμένες και τεκμηριωμένες προτάσεις και να τις

υποβάλλει είτε στη διοίκησή του, είτε στον αρμόδιο φορέα. Επιπλέον η ικανότητα ανάπτυξης συνεργασιών με άλλους φορείς, η συμμετοχή σε κοινοπραξίες και η επιδίωξη εταιρικών συνεργασιών μπορούν να επιφέρουν οικονομικές ελαφρύνσεις.

- Δεξιότητες διαχείρισης έργων. Εκτός από την εξασφάλιση της επιτυχούς χρηματοδότησης ενός έργου, ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να πετύχει και την ομαλή και άρτια υλοποίησή του. Για να φέρει εις πέρας τη δράση αυτή πρέπει να διακατέχεται από συγκεκριμένες δεξιότητες που τον καθιστούν αντάξιο των προσδοκιών και των απαιτήσεων, όπως να μπορεί να κάνει διάλογο αλλά και να επιβάλλεται, να μπορεί να διαχειρίζεται τους οικονομικούς πόρους αλλά και το ανθρώπινο δυναμικό, να μπορεί να αντιμετωπίζει άμεσα κρίσιμες καταστάσεις αλλά και να οραματίζεται.
- Νομικές δεξιότητες. Η ανάπτυξη νομικών δεξιοτήτων είναι ένα δύσκολο και ευαίσθητο ζήτημα, καθώς ο βιβλιοθηκονόμος καλείται να διευθετήσει και να κατανοήσει όχι μόνο πρακτικές, αλλά και νοητές, ηθικές αξίες. Οι νομικές πρακτικές που διέπουν το χώρο των βιβλιοθηκών είναι ποικίλες, ουσιαστικές και ζωτικής σημασίας. Η δεξιοτεχνία, η οξυδέρκεια, η παρατηρητικότητα, η λεπτότητα αποτελούν σημαντικά προσόντα για την κατανόηση και εφαρμογή νομικών διατάξεων, συνθηκών, συμβάσεων. Ο βιβλιοθηκονόμος θα πρέπει να γνωρίζει καθημερινά ζητήματα που αφορούν το δημόσιο δανεισμό, το ηλεκτρονικό εμπόριο, τα πνευματικά δικαιώματα, την προστασία δεδομένων, την ελευθερία στην πληροφόρηση, τις άδειες ψηφιοποίησης, αλλά και πιο πολύπλοκα θέματα, όπως τις Ενώσεις Συλλογικής Αδειοδότησης, τα Creative Commons, τη Συνθήκη για τα Πνευματικά Δικαιώματα της WIPO, τη Σύμβαση της Βέρνης για την Προστασία των Λογοτεχνικών και Καλλιτεχνικών Έργων, τη Συνθήκη για τα Θεάματα και Φωνογραφήματα της WIPO, το Δικαίωμα Επικοινωνίας με το κοινό.
- Εξειδικευμένες δεξιότητες. Εξειδικευμένες δεξιότητες οφείλει να διαθέτει ο βιβλιοθηκονόμος, όταν προσδοκά να εξειδικευτεί και να αποκτήσει γνώσεις σε βάθος σε ένα συγκεκριμένο τομέα της βιβλιοθηκονομίας, όπως η καταλογογράφηση. Επιπροσθέτως όμως, εξειδικευμένες δεξιότητες για θέματα μεταδεδομένων, ορολογίας, οντολογιών, ψηφιοποίησης οφείλουν να κατέχουν σ' έναν ικανοποιητικό βαθμό όλοι οι βιβλιοθηκονόμοι για να αντιμετωπίζουν ζητήματα οργάνωσης, συντήρησης, διατήρησης του έντυπου και ψηφιακού υλικού, διαχείρισης του περιεχομένου του διαδικτύου κ.ά.

9. Δεξιότητες «ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου

Η ικανότητα και επάρκεια του «ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου απαρτίζεται από ένα σύνολο διαφορετικών δεξιοτήτων, στάσεων, αξιών και συμπεριφορών, στοιχείων που τον καθιστούν ικανό να εργαστεί αποτελεσματικά ως επιστήμονας της πληροφόρησης για τη διαχείριση της ψηφιακής γνώσης. Πρόκειται για ικανότητες τις οποίες ο βιβλιοθηκονόμος οφείλει να αναπτύξει, προκειμένου να είναι σε θέση να φέρει εις πέρας το σύνθετο και πολύπλοκο έργο το οποίο καλείται να διαχειριστεί, τις ψηφιακές βιβλιοθήκες και τα ψηφιακά συστήματα πληροφόρησης.

A) Διαδίκτυο, Παγκόσμιος Ιστός

- ψηφιακή αρχειοθέτηση τεκμηρίων, εντοπισμός ψηφιακών πηγών,
- ψηφιακή συντήρηση και διαδικασίες αποθήκευσης,
- αναζήτηση σε βάσεις δεδομένων μέσα από ένα πλήθος ψηφιακών πηγών και ιστοσελίδων,
- αποτελεσματική πλοήγηση, φυλλομέτρηση, φιλτράρισμα της πληροφορίας,
- ανάκτηση και πρόσβαση, ανάλυση ψηφιακού τεκμηρίου,
- διαχείριση ηλεκτρονικών και ψηφιακών υπηρεσιών πληροφόρησης,
- δημιουργία κεντρικών σελίδων, μετατροπή περιεχομένου, τεχνικές λήψης αρχείων,
- αποστολή ηλεκτρονικών αρχείων,
- ηλεκτρονική δημοσίευση,
- σχεδιασμός ιστοσελίδων.

B) Πολυμέσα, ψηφιακή τεχνολογία

- ευρετηρίαση πολυμέσων, επεξεργασία εικόνας, αντικειμενοστραφής επεξεργασία,

- διαδραστικές ψηφιακές επικοινωνίες και οπτικοποίηση,
- καταλογογράφηση και ταξινόμηση ψηφιακών τεκμηρίων,
- αναζήτηση και ανάκτηση κειμένου, εικόνας, πολυμέσων,
- αναγνώριση ομιλίας, οπτικοποίηση εικόνας,
- προηγμένες δυνατότητες επεξεργασίας με τη χρήση ψηφιακών μέσων,
- τεχνικές συνδιάσκεψης, συμπεριλαμβάνοντας την τηλε-συνδιάσκεψη και την συνδιάσκεψη με βίντεο.

Γ) Συστήματα ψηφιακής πληροφόρησης, online, οπτική πληροφορία

- ψηφιοποίηση έντυπων συλλογών,
- σχεδιασμός και ανάπτυξη βάσεων δεδομένων,
- σχεδιασμός και ανάπτυξη πρακτόρων λογισμικού για ψηφιακές βιβλιοθήκες,
- ανάπτυξη ψηφιακών πηγών πληροφόρησης,
- μετατροπή έντυπου υλικού σε ψηφιακό,
- ανάπτυξη εγγραφών καταλόγου σε μορφή αναγνώσιμη από μηχανή,
- γνώση των δομών και της σύνθεσης της ψηφιακής γνώσης.

Δ) Εσωτερικά – εξωτερικά δίκτυα

10. Επίλογος

Όλα τα παραπάνω δεν αποτελούν μια εξαντλητική λίστα με όλες τις πιθανές ικανότητες και δεξιότητες που κυριαρχούν, αλλά είναι μόνο μια ενδεικτική πρόταση για το τι θα ήταν συνετό να επικρατεί, ώστε να δοθεί ουσία στο επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου και να μη μένουμε στο φαίνοσθαι. Η εκπαιδευτική διαδικασία και κατάρτιση συνάδει με τη λαχτάρα των βιβλιοθηκονόμων για έμπρακτη διάνθιση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους προς εκπλήρωση του στόχου τους που είναι η πληρότητα και η τελειότητα. Η δίνη των εξελίξεων δημιουργεί προκλήσεις και νέες προοπτικές για την εξέλιξη της επιστήμης της βιβλιοθηκονομίας, που επιδιώκει να πρωτοπορεί σε θέματα βιβλιακής, αρχειακής και πολιτισμικής κουλτούρας, διαμορφώνοντας το κοινωνικό «γίνεσθαι». Το πέρασμα από την παραδοσιακή βιβλιοθηκονομία στη νέα ψηφιακή πραγματικότητα προσέδωσε νέα πνοή στον επιστήμονα της πληροφόρησης, που θέλησε να βαδίσει μαζί με τα πρωτόγνωρα τεχνολογικά επιτεύγματα, αποδεικνύοντας για ακόμα μια φορά ότι, προσαρμόζοντας το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό μοτίβο της βιβλιοθηκονομίας στις απαιτήσεις της εποχής, μπορεί να κάνει θαύματα. Ο δρόμος ακόμα έχει αρκετά εμπόδια, αλλά είναι ανοιχτός για να τον περιδιαβεί συνολικά και συλλογικά η βιβλιοθηκονομική κοινότητα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Choi, Y. & Rasmussen, E. (2006), "What is needed to educate future digital librarians", *D-Lib Magazine*, Vol. 12 No. 9.
- Marshall, Joanne (et al.) (2003), *Competencies for special librarians of the 21st century: full report* [Internet]. Διαθέσιμο στο <http://www.sla.org/content/SLA/professional/meaning/competency.cfm>, πρόσβαση στις 25-1-2008.
- Myburg, S. (2003), "Education direction for new information professionals", *The Australian Library Journal*, Vol. 52 No. 3, pp. 1-12.
- Rapple, B. A. (1997), *The electronic library: new role for librarians* [Internet]. Διαθέσιμο στο http://escolarship.bc.edu/library_pubs/6, ανακτήθηκε στις 25-1-2008.
- Sreenivasulu, V. (2000), "The role of a digital librarian in the management of digital information system (DIS)", *The Electronic Library*, Vol. 18 No. 1, pp.12-20.
- Tan, W. (2004), "Academic librarianship: traveling across time lines", *Journal of Educational Media and Library Science*, Vol. 41 No. 4, pp.431-436.
- Wolfwate, M. (2008), *Skills for the 21st century librarian* [Internet]. Διαθέσιμο στο <http://meredith.wolfwater.com/wordpress/index.php/2006/07/17>, πρόσβαση στις 25-1-2008.

- Γαϊτάνου, Π. (2007), «Ο ρόλος του ψηφιακού βιβλιοθηκονόμου στη διαχείριση της ψηφιακής γνώσης», *16ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Πειραιάς.
- Μονιάρου, Β. και Τσατσαρώνη, Α. (2006), «Επιλογή του τομέα σπουδών της Βιβλιοθηκονομίας-Πληροφόρησης: μια συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση των πρόσφατων ερευνητικών μελετών», *15ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, σσ.332-349, Πάτρα.
- Μονιάρου, Β., Χατζημαρή, Σ. και Τσάφου, Στ. (2005), «Αλλαγές στην κοινωνία της πληροφορίας, αλλαγές στην εκπαίδευση των επαγγελματιών της πληροφόρησης», *14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, σσ.193-200, Αθήνα.
- Σεμερτζάκη, Ε. (Απόδοση και επιμέλεια) (2006), *Κατευθυντήριες οδηγίες ορθής πρακτικής για αρχεία, βιβλιοθήκες, και μουσεία: πολιτιστικές εφαρμογές: τα τοπικά ιδρύματα μεσολαβούν για την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές*. Βέροια: Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας.
- Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο [Internet]. Διαθέσιμο στο <http://www.ionio.gr/tab>, πρόσβαση στις 2-3-2008.
- Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, (ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης) [Internet]. Διαθέσιμο στο <http://www.libd.teithe.gr>, πρόσβαση στις 2-3-2008.
- Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, (ΑΤΕΙ Αθήνας) [Internet]. Διαθέσιμο στο <http://www.teiath.gr/sdo/lis/lisgr>, πρόσβαση στις 2-3-2008.